

TAPIO KATKO

dosentti, tietokirjailija, Tampereen yliopisto

KUVA: Tampereen yliopisto

VIERAS

VESIHUOLTOON TARVITAAN MONI- PUOLISEMPAA OSAAMISTA

Monilla rakentamisen aloilla, myös vesihuollossa, ollaan huolissaan, mistä löytyvät tulevaisuuden osaajat. Suuri huolen aihe on ollut myös se, että vesihuollon merkitys tunnetaan liian huonosti ainakin maissa, joissa se koetaan itsestäänselvytyksenä. Vesihuollon tärkeys huomataan vasta, kun se ei toimi.

Olemme tutkijajoukolla pohtineet vesihuoltoon liittyviä myyttejä: pitkään vallinneita uskomuksia, jotka ovat tutkitun tiedon näkökulmasta vähintäänkin kyseenalaisia. Yksi tällainen on laajalle levinnyt uskomus, että pohjavesi esiintyisi ns. vesisuonissa.

Myytit ovat tulleet esille tutkimustoiminnan sekä lukuisten kansalaisille ja osin alan ammattilaisille pidettyjen esitelmien ja yhteisten keskustelujen kautta. Yleisön tekemät kysymykset, kuten: "Miksi vessan huuhteluun käytetään juomakelpoista vettä, miksei kaksivesijärjestelmää?", ovat alkaneet toistua tilaisuudesta toiseen.

Vuonna 2022 julkaistuun "Vesihuollon myytit" -teokseen on koottu 24 myyttiä viidestä teemasta: I Vesivarat ja veden käyttö yhdyskunnissa, II Vesihuolto yhdyskuntien verenkierrossa, III Vesihuollon pelisäännöt, IV Vesihuollon osaaminen ja yhteistyö, ja V Vesihuollon tulevaisuudet.

Olemme kirjoittaneet suomenkielisen teoksen pohjalta uuden teoksen englanniksi, ja käyttäneet siinä kansainvälisiä lähteitä. Poistimme 24 myytistä neljä ja lisäsimme yhden: "Kerran pilatut vesistöt ovat ikuisesti pilalla". Myytit tuntuvat pitävän paikkansa maailmanlaajuisesti myös kuudesta maasta saatujen reflektointien pohjalta.

Syksyllä 2025 julkaistavasta, englanninkielisestä tietokirjastamme "Dispelling Myths about Water Services, IWA Publ." nousee esille kaksi keskeistä johtopäätöstä. Vesihuollon koulutusta ja tutkimusta täytyy laajentaa käsittelytekniikoista infran hallintaan, toimintapolitiikkaan ja instituutioihin. Lisäksi vesihuoltolaitosten ja alan toimijoiden on panostettava oleellisesti enemmän näkyvyyteen ja kansalaisvalistukseen sekä ennakoivaan viestintään.

Käsittelytekniikat ovat luonnollisesti tärkeitä, mutta niiden kustannusvaikutus on korkeintaan 20 prosenttia investoinneista ja käyttökuluista. Mainittu vinouma näkyy niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Aiemmin vesihuolto kuului rakennustekniikan ohjelmiin. Ympäristötekniikan ohjelmia syntyi 1990-luvulla, ja niissä alettiin painottaa luonnontieteellistä lähestymistapaa. Näin aiemmin laaja-alaisesta insinööritieteiden koulutuksesta muodostui ohjelmia, jotka painottavat käsittelytekniikoita.

Käsittely- ja puhdistustekniikka ei kuitenkaan yksin riitä vastaamaan niihin haasteisiin, joita vesihuollossa esiintyy. YK:n maailman vesialan kehittämisraportissa todettiin jo vuonna 2003 keskeisten ongelmien liittyvän hallintaan koskeviin kysymyksiin.

Sama pätee viestintään, nyt sitä ei nähdä keskeisenä strategisena toimintona. Tämän pitää muuttua, jotta päättäjille ja kansalaisille saadaan vesihuollosta parempaa ymmärrystä ja luottamusta siihen, että vesihuoltoa osataan hallita. **ril**